Euskal Herriko Ahotsak

ahotsak.com

Joakin Iza Artola

Qiartzun, Gipuzkoa
(1911-2011)

Aurkibidea

Biografia

Joakin Ugarterrotan jaioa zen, beste bederatzi senidez osatutako familia batean. Altzibarko errekaren beste aiekan nahikoa haur elkartzen ziren jostatzeko, denak ere Ugarte ingurukoak: Ugarte berak, Ugarterrotak eta Ugartetolareak osatzen duten etxe-multzoak. Gazte-gazterik hasi behar izan zuten lanean, bera eta beste bi anaia Errenteriako paper-fabrikan aritu ziren lanean. Han harrapatu zituen gerrak. Behartuta eraman zuten, eta, euskaraz hitz egiten uzten ez bazioten ere, gogoan du tenientea euskalduna zutela. Gerra eta lana gogoan bazituen ere, gustukuen gogoratzen zituenak dantza garaiak ziren: "ai ai, gue denbuk!".

Zintak

OIA-062

- **Proiektua**: Oiartzuarren baitan
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Lardi, Ane
- **Data**: 2007-10-22
- **Iraupena**: 53 min
- **Euskarria**: MiniDV
- **Kodifikatzailea**: Lardi, Ane

Pasarteak

1. Ugarte Errota, martxan

- **Erref**: OIA-062/002
- **Iraupena**: 0:01:07. **Hasi**: 00:04:50. **Bukatu**: 00:05:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:
Errota martxan gogoratzen du. Etxean ez zuten traba handirik egin; ezkondu eta bakoitza bere aiekatik joan ziren.

Transkripzioa
- Zeiñ geldittu... Errotan bertan norbatt... Bestik ingo ziñazten ezkondu,

pentsatze 'ut. Eta jon.

- Bai.

- Eta errotan bertan zeiñ geldittu zen?

- Errotan bertan oañikan ni ateta 're oaiñik bazien.

- Bazen.

- Bai, bai. Haimbestetik. Hamar bat bagiñan 'ta!

- Karo, bai, bai, bai.

- Hamar bagiñan 'ta.

- 'Ta zu gotze al za errota martxan 'ta?

- Bai, bai, bai.

- Bai?

- Bai. Geo ba, ez genun traba haundiyik man ez. Zea xamar, biyurri xamar ibilli giñan.

- Biyurriya al ziñen?

- Denan, denan gustoa zailla da baita! 'Ta hola.

- Haimbestetik.

- 'Ta geo alta, ezkondu giñan 'ta san genun, bueno, oaiñ bakotxa be ayekatik.

- Zembat urtekin ezkondu ziñan?

- Zembat urte izango nittun nik ordun? Hoeita... Hoeita lau 'ro... Zerbatt inguru hoi.

- Eta... Ze...

2. Ugarte, Ugarte Errota eta Ugarte Dolarea

- **Erref**: OIA-062/003
- **Iraupena**: 0:02:13. **Hasi**: 00:05:57. **Bukatu**: 00:08:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Sagardogintza
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana

Laburpena:
Jostatzen ibiltzen ziren, gordeketan. Etxe inguruan ibiltzen ziren, lau familia baitzeuden inguruan: Ugarte Errota, Dolarea eta Ugarte bera, bi bizitzarekin. Dolarea ezagutu zuen.

Transkripzioa
- Ordun e... Ze gotze... Zu ze gotzen za, e... Uarteko errotakin, 'ta Altziberrekin 'ta ttikitako ze... Ze zea 'ttuzu, rekuerdo?

- Ze rekuerdo?

- Bai.

- Ez dakit ba, ze klasetan esan 'e!

- Jostatzen 'ta gotze al za?

- E?

- Jostatzen ibiltzen ziñaztela?

- Jostatzen bai. Han ibiltzen giñan, batzutan gorde... Gordeka 'ta eziñ billatuik eta.

- 'Ta ze ibiltzen ziñazten, auzuan? Altziberren?

- Ez...! Itxe ingurun. Geo lau... Beste lau, beste lau itxe bazin, beno, beste lau famili bazin. Guria 'ta beste lau. Uarte Errota, geo Tolaria, 'ta geo beste bi bizitzako etxia. Bai.

- Bai.

- Lau guztita. Bertan.

- Uarte béak zer 'ttu bi bizitza?

- Uarten... Bai.

- Uarte haundiyan.

- Uarten bi bizitza... Zume bat, 'ta bestian... Ez dakit ba! Zein zen? A! zea, Antonio 'ta Felix, mutillak 'ta nexkak berriz, Pia 'ta Arroxa 'ta hola.

- Ordun koskorrei mordoxka juntatzen ziñazten?

- Bai, bai. Bai, bai. Garaiy haitan lau bizitza bazien. Lau. Han Uarten hiru. Bat bi bizitzakua zen, Tolare... Bestia tolariakin. 'Ta geo Uarte Errota.

- 'Ta tolaria 're izautu zenun zuk?

- Tolaria?

- Ibiltzen zela?

- Bai, bai.

- Oaindik kendu gabia zen?

- Bai, ordun bai. Oaiñ, oaiñ ez dut uste donik. Tolare, Tolare, beti baserriyan izena Tolare saten geniyon. Tolare.

- 'Ta geo, e... Hua zer zen zuena, 'o han beste batzuk bizi zin?

- Uarten leno maixterrak zian. Geo haik demboakin jabe in zin. Biño gu han giñan garaiyin oandikan maxterrak zian. Errentan beti.

3. Errenteriako paper fabrikan

- **Erref**: OIA-062/004
- **Iraupena**: 0:02:10. **Hasi**: 00:08:10. **Bukatu**: 00:10:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Baserria vs. Kalea

Laburpena:
Baserri bezala, Ugarte Errota ez zen handia eta lau anaia Errenteriako paper fabrikan hasi ziren lanean. 16 urterekin hasten ziren lanean.

Transkripzioa
- 'Ta zuek baserri haundiya al zenuten? 'O gehiyena errotakin aitzen ziñazten?

- Bueno, baserriya bezela haundiya ez zen. Bos behi 'ro hola. Bai, bai. 'Ta geo gaiñekuak hazi ahalin, 'o martxa hartu ahalin lanea. Papeleran lau anai aittu giñan, e! Lau anai aittu giñan.

- Gazteik hasiko ziñazten?

- Bai! Beno! Nik zembat urte izango nittun? Ba ez dakit ba! Hamasei bat urte 'o! Hasi nitzanin ni.

- Gazteik hasten ziñazten lanin, e!

- Gazteik, gazteik, gazteik. Bai, bai, behiñ hamabost hamasei urtekin lanea. Bai. Lau anai papeleran aitzen giñan.

- 'Ta haik zer zin, zu biño... Haik 'e auro hasiko zin?

- Gaztiena ni lautan.

- Ordun zu hasi ziñeneko, hoik hasiyak?

- Geo bosgarrena arotz... Arotzeiyan hasi zen, Errenteiyan. 'Ta geo gaztina Saastian hua 're lanea.

- Denak lanea.

- Denak lanea.

- Berko.

- Hoixe! Jango bazen!

- 'Ta papeleran pintxe 'ro hasiko ziñan ba zu!

- Pintxe, bai. Pintxe hasi ber. Geo bakantiak zinian beti: "Hi! Ni hemen nak, e!" 'Ta hola. Geo suertia duena, empleatu itten zen. Bestik berriz, empleatu behiñ ez. Sei beti lanin! Biño, beti izaten zin hamazortzi, hamar laun han jabe, maixo itten zuna.

- 'Ta ze aittu ziñan papeleran jubilatu arte?

- Nola jubila...?

- Papeleran ze aittu ziñan? Urte pilla bat aiko ziñan!

- Urte asko! Papeleran! Soldao jon nitzanin papeleran...

4. Paper fabrikara oinez, taka-taka

- **Erref**: OIA-062/006
- **Iraupena**: 0:01:18. **Hasi**: 00:12:32. **Bukatu**: 00:13:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Ekonomia eta industria » Lantegiak

Laburpena:
Oiartzungo jende asko aritu zen paper fabrikan lanean. Oinez joaten ziren, taka-taka, zakotea eskutik zintzilik zutela. Gero ekarri zuen bizikleta.

Transkripzioa
- Ordun papeleran, e... Aittu ziñan. Oiartzungo jende pilla bat, ez?

- Asko! Asko! Oiartzundik papelera asko joten zin, asko! Urti haitan bai.

- 'Ta nola joten ziñazten?

- E?

- Nola joten ziñazten?

- Nola joten giñan? Oiñez.

- Oiñez bai, e?

- Oiñez, bai. Taka taka. Zakotia eskuan zintzilik eta...

- Zakotia?

- Zakotia.

- 'Ta bizikletaik ez zenun zuk?

- Bai, geo karri nun biziketa. Geo urtian propina pixkat izaten genun, 'ta propina pixka harrekin 'ta xox pixar batzukin 'ta biziketa karri.

- Ordun lujo geitza...

- 'Ta hoa biziketa geo trukatuta berriz beste biziketan jabe in nitzan 'ta, han geldittu zen nik aldeiñ in nunin, 'ta han ez dakit ze iña 'uten ben harrekin. Tira! Putzoa bota baute 're ez dakit, akaso traba ingo zun 'ta!

- 'Ta zertik ez zenun karri ba?

- Ez nun ekarri. Ordun ez zen kontu hura 'ta. Geo tokiya 're ber da biziketantzako. Hoa bestei esker (...)

- Karo.

5. Paper fabrika: pinua, kanpotik

- **Erref**: OIA-062/007
- **Iraupena**: 0:02:40. **Hasi**: 00:13:50. **Bukatu**: 00:16:30
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Ekonomia eta industria » Lantegiak

Laburpena:
Sartu berritan pintxe ibili zen, bagoiak kargatzen. Egur pila izugarria etortzen zen. Pinua Pasaiako portura etortzen zen, Sevilla eta Malaga aldetik. Pizar bat.

Transkripzioa
- Zea... Papeleran ze lan itten zenun?

- Papeleran?

- Bai, zertan?

- Lembiziyan, harriyak bazian, harriyak... Harriya izaten du apaatuak. Motorra 'ta geo harriyan zea zen, biyek bat itten zuten. Martxan jarri 'ta martxan. Biño motorra... Motorrixta izaten zen ordun. Haren lana, lantei ona zen. Ona.

- 'Ta zu ze aitzen ziñan, han makinan?

- Ni ordun sartu nitzanian, sartu berriya hartan, pintxe. 'Ta baoyakin, baoiya kargatu kampun 'ta eurrez, neurriya 'ro... Bagoiya zen bi metro 'ta bi metro raila jarriya 'ta pillan ondoa jon, eur pillan ondoa 'ta kargatu harren nibeleaiño 'ta hartu trenbiri hartan 'ta geo harriyan aurrea jon 'ta han 'e bazen tokiya, han hustu 'ta bestin (...). Lau harri bazien. Eurra karri 'ta eurra karri. Aurre zabal hoa dena lepoaiño betia eoten zen eurrez e! Urti haittan. Eur pilla izugarriya!

- Ordun 'e piñua izango zen!

- Bai, bai. Piñua! Batzutan haitza pizar, pizar bat izaten zen. Biño jeneal, piñua, piñua.

- 'Ta hua kamioyakin 'ta karko zuten?

- Pasaiño tortzen zen barkuan.

- Eurra?

- Eurra. Bai, bai, batzutan igual Sevilla aldetik, igual Malaga aldetik... Hoitan pillak ba in 'ta hola.

- Kampotik, e? Karo, hemen uaindik ez zelako!

- Hemen 'e bazen, pizar bat, zerbaitte itten zen, biño asko ber zen, e! Eur asko gastatzen zen! Izugarri! Izugarri! 'Ta oaiñ, oaiñ gehiyo ingo da!

- Oaindik seitzen du, oandikan, e!

- Oaiñ... Oaiñ nik ez dut ikusi 're in, oaingo motor zea hoiy biño... Bo! Sate 'utenez...

- Oain rapiduoguk eta izango dia!

- Bai, bai. Askoz 'e rapiduo. Bai.

6. Paper fabrikako makinak

- **Erref**: OIA-062/008
- **Iraupena**: 0:01:40. **Hasi**: 00:16:30. **Bukatu**: 00:18:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Ekonomia eta industria » Lantegiak

Laburpena:
Mila zaldiko indarreko motorrak zeuden paper fabrikan. Makinak nola ibiltzen ziren: egurra igurtzi egiten zen, igurtzika.

Transkripzioa
- 'Ta makina haik ze ibiltzen zin argiyakin? 'O... Ikatz... Zekin ibiltzen... Zekin jartzen zin martxan makinak?

- Oi! Harriyakin. Elezidadikin.

- Elektrizidadikin!

- Eletriziadia, bai. Motorra berotzeko. Motorra berotzeko. Batzuk haundiyak, bestik ttikixiuk 'ta bestik karo... Milla zaldin indarrako motorrak 'e bazien 'ta. 'Ta hola.

- Klaro, indar haundikuk berko zuten!

- Bai, bai, bai.

- Haik eurra hartu ta dena txikitu ingo zuten...

- Bai 'ta geo uran presiyuakin, e, harriyan gaiñin kargatua do, 'ta harriyan presiyu harrekin, harrek zampatu itten du.

- A...!

- 'Ta harriyak hoa eortzika iurtzika, iurtzika attu itten du. Ikusten denin ya attuxe in dela, berriz 'e, berriz kargatu. Tapa ereki 'ta eurraz kargatu 'ta berriz 'e martxan jarri.

- 'Ta geo hua txikitzen txikitzen jongo da?

- Txikittu ez, iurtzika.

- Iurtzika.

- Bai, bai, iurtzika. Txikittu... Zerrautsa bezela ez da txikitzen! Ez, ez illia, illia balitz bezela.

- A...!

- Dena bat itten da.

- Biño geo papera itten den bittarte prozesu galanta in berko 'u, ez?

- Bai, bai, bai. Bai. Haundiya. 'Ta oaiñ berriz, auskalo! U...! Nola jarriya den! Dena berriya jarriya 'ute 'ta! Leno milla zaldiko indarreko motorra, 'ta oaiñ ez dakit zembatekua izango den.

- Auskalo. Jesus! 'Ta makina gutxiyo 're bai, 'ta...

7. Ordezko langilerik gabe

- **Erref**: OIA-062/009
- **Iraupena**: 0:02:40. **Hasi**: 00:18:10. **Bukatu**: 00:20:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Ekonomia eta industria » Lantegiak

Laburpena:
Paper fabrikak langile asko zituen. Hiru txandatan aritzen ziren, gau eta egun, makinak gelditu gabe aritzen baitziren. Norbait minez jartzen bazen, 12 ordu egin behar zituzten gainontzeko langileek; ez zen ordezkorik hartzen. Barkuetan etortzen zen egurra.

Transkripzioa
- 'Ta langille gutxiyo.

- Bai, bai, bai. Dudik gabe.

- Zuek zembat 'te ziñazten? Zu aittu ziñanin, zembat langille 'te zittun papelerak?

- Papelerak mordoska ba bai. Ez dakit zemba izango zittun totalin, biño, mordoska 't bai. Mordoska 't, mordoska 't.

- Ehuntik gotti 'ta bai, ez?

- Bai, bai. Ehun biño gehiyo. Hiru erreleo aitzen zin. Hiru erreleo. 'Ta erreleua... Bat miñez 'o alde itten bazen, hamabi ordu, hamabi ordu in ber. 'Ta geo eurra tortzen zenin, kampotik, barkua betia 'ta torri 'ta geo hor bagoiyak kargatu Pasaiyan, 'ta geo haik papelera karri. 'Ta han hustu, 'ta handik hasten zen.

- 'Ta zeak ze itten zun, e... Pasaira tortzen zin barkuk eta geo Pasaitik, zea...

- Pasaitik bagoitan...

- Bagoitan Errenteira, papelera.

- Papeleraiño.

- Bai. Errentiko estaziyoaiño.

- Hoi da. Papeleran onduan...

- 'Ta geo handik bazittun... Trenbiria jarriyak papelerako. Lezoa, Lezoa 're bai. Hara 're kombinatzen zun. 'Ta hola. Eur pilla erra bai han, papeleran

- Torri 'ta torri 'ta torri ibilliko zen.

- Bueno...! Eurra kantidadia! 'Ta oaiñ 'e bai, oaiñ 'e hala ingo da. Oain makina dena berriya 'ute 'ta.

- Bai, bai. Makina 'ta berriyak, biño papera itteko huaxe ber, eurra ber.

- Bai, bai. Eurra ber.

- Eta geo...

- Eurra 'ta geo zea 're bai, paper zar 'ta kartoi 'ta hoi dena beratu 'ta (...) 'ta dena txikittu, deseindu 'ta bildu 'ta (...) jarri.

- Biñon, zea, piñutik atetakua kalidade onekua izango zen papera.

- Bai, bai, bai. Ona.

- 'Ta zure garaiyan ze itten zin, zea, prentsarako 'ro periodikuk itteko paper haundiy hoik, bobina haundiy hoik itten al zin zuen garaiyan?

- Nola papera?

- Papera, zertako papera ateratzen zen?

- Zertako?

- Zertako ibiltzen zen handik atetzen zen papera?

- Oi! Periodikua itteko asko. Asko bai, periodikua itteko. Geo kartoiya itteko 'ta, libruk itteko papera 'ta hola, klase horta.

8. Destajoan lanean

- **Erref**: OIA-062/011
- **Iraupena**: 0:02:41. **Hasi**: 00:21:17. **Bukatu**: 00:23:58
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lantegiak » Gipuzkoako lantegiak
- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak

Laburpena:
Ugarterrotan senide guztiak aritzen ziren lanean. Paper fabrikan, zortzi orduko lan txandaz gain, destajoan aritzen ziren lanean. Bestela, diru gutxi ikusten zuten. Norbait minez jartzen bazen, ez zen ordezkorik ekartzen. Beste lankideek ordu gehiago sartuta betetzen zen txanda. Gen postua.

Transkripzioa
- E... Uarte...E... Uarte Errotakua, Errota bea, zu aitzen ziñan lanin errotan?

- Bai. Bai. Errotan, errotan aitzen giñanak denak.

- Denak.

- Denak. Erreleun, ze erreleotan 'ta harrapatzen zun, gau txandan baldin bazon baten bat oyin igual 'ta bestia lanin 'ta. 'Ta hola.

- Ordun gurasuk eta zuek 'e aitzen ziñazten.

- Bai, bai. Hoixe, haikin batin. 'Ta eurra tortzen zen dembuan, deskargako, pues lanteiko kargu... lan hoa iñ 'ta geo eurra pillatzea. Eur pillak itten zian. Bos metro, sei altura pilla iña. 'Ta hara joten giñan 'ta han itten genun, pes destajon lana itten genun. (...) Gen postua kubritzen genunin, hara jon 'ta handik sosak atetzea. Handik sosak atetzea.

- Bestela ez zen ailletzen. Sueldo bajuk.

- Bestela, bestela, gurasuak 'e... E!

- Karo.

- Bestela hua gordeta noa jongo ga. 'Ta guk 'e hala tortzen zen demboan, eurra hua manejatzeko, pes geo pilla itten zen demboan, zembat metro zien zeatu 'ta honenbeste, "bai, hambeste tokatuko 'ttek". Jornala biño haundiyo bai. Biño lana iñ 'e bai! Destajon aitzen giñan. Hoi itten. 'Ta hua geyo 'ta ahal zen guziya itten.

- Ze erreleua bea 're zortzi ordukua zen, 'o gehiyokua?

- Errelebua?

- Bai.

- Zortzi orduka. Bai, hiru laun izaten zien. Tres por ocho veinticuatro.

- Hiru eun?

- Bai.

- 'Ta beste eunak?

- Hiru eun ez! Tres por ocho veinticuatro, euna!

- Hoi bai, eun guziya martxan, martxan papelera.

- Bai.Bai. Tres por ocho veinticuatro. 'Ta geo miñez gelditzen bada bat, bajakin 'o hola gelditzen bada, hamabi ordu. Hamabi ordu. Harren zortzi orduak biyentzat. Beste biyentzako.

- Ez zen kartzen beste bat kampotik.

- Ez, ez. Nik ez nun halakoik sekula... Zortzi ordu 'ta baja 'ro norbatt tokatzen bazen, beste biyek hamabi ordu. 'Ta hola.

- 'Ta geo aparte len san zuna. Egur karraiyuk 'ta!

- Bai, bai, bai, bai, bai.

- Eta bakaziyuk eta?

- Bakaziyuk...

9. Igandeetan ere lanean

- **Erref**: OIA-062/012
- **Iraupena**: 0:02:34. **Hasi**: 00:23:58. **Bukatu**: 00:26:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Ekonomia eta industria » Lantegiak

Laburpena:
Oporrak orain baino gutxiago izaten ziren, baina izaten zuten zer edo zer. Asteburuan ere lan egiten zuten. Igandeetan 12 orduko txanda izaten zen, hartara batek jai izateko. Gerrak han harrapatu zituen.

Transkripzioa
- Bakaziyuk 'e bai.

- Bai?

- Bai, bai. Bakaziyuk hartzeko aukera zenittun.

- Hillabete osua oain 'ta bezela?

- Ez dakit ba... hamabost eun 'o hogei eun 'o, zerbatt hola zien. Bai.

- 'Ta launbatin lana, ez?

- Geo, geo, eurra tortzen zenian, hara jon 'ta han jornal osua erki atea.

- Eta launbatetan lana itten al zenuten, Juakin?

- Bai, bai. Iandetan 'e!

- Bai, e?

- Pastan ai zenak, pastan ai zenak, jaiyan 'e lana. Bai. 'Ta makina urte askuan iandetan jai itten zun, 'ta uan berriz, atzeneko jarri zuten hua 're iandetan 'e lanea. Denak lana.

- Bakarra, iandetan aitzen zinak, txandaka aiko zin?

- Hoixe.

- Iandero ez ziyoten tokatuko?

- Ez.

- Zuen garaiyan 'e bai? 'O iandero, iandero...

- Iandero, iandero.Iandero.Iandero. Nik hoi zortzi ordu ez nun izautu. Geo hamabi ordu igandetan. Batek jai, batek bakarra, txandan. Bai. 'Ta eur, eur pillatzea joten giñanin, zortzi ordu papeleran fabrikan iñ, 'ta berriz eur pillatzea, hoa aparte, e!

- Aparte?

- Hoa bakotxa betzat. 'Ta hola.

- Lan faltik ez zenuten?

- Ez. Papeleran lan asko izaten zen beti. Asko! Jende asko ber zen han.

- 'Ta zea, gerrak 'e han lanin ai ziñala harrapatuko zizuten ba?

- Bai, dudik gabe. Handikan soldao... Gaiñekun papeleran jornala... Jornal exkaxa izaten zen. Sosak atea bai, biño ordun podeiyoz. Ordun podeiyoz. Zortzi ordu iñ, 'ta geo berriro (...ra) jon 'ta, handik hemendik... Bai jauna!

- 'Ta ez ziñazten aspertzen?

- Aspertu!

10. Etorkinak eta euskaldunak

- **Erref**: OIA-062/013
- **Iraupena**: 0:01:33. **Hasi**: 00:26:32. **Bukatu**: 00:28:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

Laburpena:
Bertako jende asko ari zen paper fabrikan, baina kanpoko jendea hasi zen gerora. Nagusiak erdaraz aritzen ziren, baina, behar-beharrean, euskaraz ere egiten zuten. Don Ignacio Iurrita zen nagusia; Andrexenean apopilo egoten zen. Eskuaraz. Kaixo motel.

Transkripzioa
- 'Ta geo Oiartzungo jende pilla erra bai, biño kampotik etorriyak 'e izango zin?

- Bai, bai. Bazin.

- Kastillanuk eta!

- Bai, bai. Kastillanuk 'e bazin, kampotik torriyak. Bai, banaka batzuk bai. Biño eskualdun... Gue dembuan euskaldun jendia gehiyo zen. Biño gaur, gaur, zea, kastillanua, bueno...! Ez do ba!

- Biño zuek 'e kastillanoz han ikasiko zenuten!

- Bai, bai. Zerbatte ikasi ber! Zerbatt!

- 'Ta nausiyak 'ta nonguk zin?

- Nausiya berez, ez dakit nongua zen, biño harrei erdaraz aitzen zen guekin, karo, gui iakusteko 're hoa komeni zaiyo, biño ber berrian eskuaraz 'e itten zun, biño oso gutxi, e! Oso gutxi! Bai. Don Ignacio Yurrita. Euskaldunan apellidua zun.

- Biño ez dakizu...

- Don Ignacio! Mutill zarra zen. Andresenin eoten zen apopilo 'ro zea eoten zen. Jan 'ta ean han in, 'ta lo 're bai 'ta.(...) Kaixo mote!

- Len apopilua asko!

- Asko, asko.

11. Gerrara eramanarazia

- **Erref**: OIA-062/014
- **Iraupena**: 0:02:55. **Hasi**: 00:28:05. **Bukatu**: 00:31:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
<p>Gerrara eramanarazi zuten. Toki batetik bestera ibiltzen zituzten; gerra

nora, soldaduak ere hara. Zortea izan zuela dio: teniente baten laguntzaile jarri zuten, eta, hartara, ez zuen frontera joan behar izan. Fronterako soldaduak behar zituzten; "Haiek ere beren atzea erraparatzeko behar ziguten". Tenienteak euskaraz bazekien, baina ez zuten uzten euskaraz hitz egiten, zigortu egiten zituzten. Francoren aldekoekin joan beharra: "ze erremiyo!" Askok egiten zuen eskapo Frantziara, desertore. "Gerra zikiñ hua! Ez zen nahi ordu ahittu!" Jarri niñuten.</p>

Transkripzioa

- Ai...!

- 'Ta gerra 'ta gotuko za aski erki, Juakin!

- Bai, gerra 're, hara, han 'e ibilli giñan. Gerra zikiñ hoa!

- Noa eaman zizuten zui, Juakin?

- Ui! Eaman... Gaur hemen 'ta, handik zortzi eunea beste zoko batea igual. Nola, nola... Gerra nola zijun, soldauk 'e hara.

- Biño ze ibilli ziñan, hemen, Irun, barrena 'ta 'o...

- Ez, ez, hemen kampun, kampoa. Geo nik suertia izandu nun, nik teniente baten asistente jarri niñun. Suertia izandu nun. Librexio.

- Ez haimbeste jon ber, kombateta 'ta ez zenun hambeste jon ber?

- Ez, ez. Ez.

- Biño hala 're...

- Guardiya, guardiya itteko 'ta plan hoitako bai, biño frentea 'ta hola elkarrei tiroka ez nitzan behiñ 'e tokatu.

- Eskerrak!

- Ez. Atziai errepetzeko 're ber, ber izaten baite.

- 'Ta gotzen za tenientin izena?

- E?

- Tenientin izena gotzen za?

- Bai, bai.

- Zein zen?

- Kauen... Eskuaraz 'e itten zun, biño, ñeo...! Gu euskaraz ikustia! Hobe erdaraz ikusita! Poza hartzen zun, biño ospas! Harrek bai, harrapatzen zun. Jostatzea 'ro kampoa atea 'ta harrapatzen bazuten euskaraz ai zela, kastigua. Kastigua!

- 'Ta Francon aldekukin jon ber izango zenun?

- E?

- Francon aldekukin jon ber izango zenula?

- Ze erremeiyo! Ze erremeiyo!

- Ioziñek saten zun ezetz!

- Mekauen... Franco. Franco, frankista.

- 'Ta dembo asko iñ al zenun gerran?

- Gerran?

- Urtiak eta?

- Bai. Urte t'erdi 'o.

- Asko.

- Urte t'erdi 'o. Bai, ez zen nahi ordu attu! La ospa!

- Gerra bukatzen...

- Hemendik, hemendik Frantzira 're ihesiyan asko joten zin, e! Gerra... gerra ez jotetik.

12. Desertoreak

- **Erref**: OIA-062/016
- **Iraupena**: 0:02:37. **Hasi**: 00:31:13. **Bukatu**: 00:33:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Gerrara ez joateagatik, Frantziara egiten zuten ihes askok, desertore. Senide gehiago ere joan ziren gerrara. Etxe bakoitzetik bi izaten ziren gehienez; hirugarrena libre izaten zen. Gerra bukatu ondoren, soldadutza, eta, ondoren, zaharrenez aurrera, etxera. "Hamakiña saltsa bai urtia haitan!"

Transkripzioa
- 'Ta zui burutik 'e pasako zizun alde ittia igual?

- Beno, bai. Biño, hemen alde inta 're beste tokira... Frantsesa ordun asko joten zin hemendik, e! Desestore. Desertatu itten zin. Batak bestia eamanazi. "Ba, ni ongi no, ongi no... Torriy hai!" 'Ta hala, bat gehiyo 'ta segi! Harrek beste 'at eaman 'ta.

- 'Ta senidetatik beste anaiyak 'e jon ber izan zuten frentea?

- Hala tokatzen bazen. Bai, bi, bi, bitatik gehiyo ezin zuten 'zaten.

Hirugarrenak libre izaten zun.

- A! Etxe beretik?

- Bai.

- A!

- Hirugarrena libre.

- 'Ta zue anain bat jon zen ordun?

- Zu, zukin batea anai bat jon al zen?

- Bai, biño bat bestia joteako libre igual kintua 'ta. Ai! Amakiña saltsa bai hor! Ordun, urti haitan.

- Salsa erra bai. Salsa 'ta izua erra, e!

- Bai. Erra bai. Soldao joteko e...! Beldurrak airin! Asko desertore joten zin. Desertore. 'Ta hara jon ezkeo ezer itteik ez. Libre.

- 'Ta zuk ze in zenun, gerra bukatzikin batea ya zuk 'e bukatu zenun? 'O lenoztik torri ziñan?

- Ez, ez. Ni gerra bukatu biño soldauskan gerran bukatu, 'ta karo, bukatu zen dembun, soldauska 'ta, zarrenaz aurrea 'ta itxea. Zarrenaz aurrea. Sartu berriyak zinak, geo zartuko zin haik 'e han zoztela.

- Biziyik atetzen bazin!

- Bai, bai, hoixe!

- Biziyik atetzen bazin!

- Hoixe.

- 'Ta denak biziyik ez zin jongo.

- 'Ta geo itxea torri 'ta...

- Berriz 'e lanea. Berriz 'e papelera.

- Gerran ez al zen itxi papelera?

- E?

- Seittu zun lanin? Gerra bittarte seittu zun?

- Bai, bai. Lana in zun papelerak. Lana itten zen.

13. Soinu-jotzaileak

- **Erref**: OIA-062/019
- **Iraupena**: 0:03:44. **Hasi**: 00:36:33. **Bukatu**: 00:40:17

- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Aisia » Kultura » Musika
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:
Joxe anaia soinu-jotzailea zuen. Paper fabrikan libre zenean, Altzibarren aritzen zen jotzen. Auzoko batekin ikasi zuen soinua jotzen. Anaia Auxtin ere aritzen zen soinuarekin, ttirripi-ttarrapa. Berari dantza egitea gustatzen zitzaion. Altzibarren bilera ederra egiten zen. Iruñarreneko Fermin soinu-jotzailearen aita ere aritzen zen lehenago. Txikierdin geroago jarri zuten. Soinu txar bat.

Transkripzioa
- 'Ta geo e... Ze san 'zu? Anai bat Joxe soiñujoleiya?

- Bai. Soiñujotzaillia.

- 'Ta hua aitzen al zen Altziberko billeran 'ta?

- Ez. Fijo han ez zen aitzen. Papeleran aitzen zen hura 're. Papeleran. Hua aitzen zen e, soiñu jotzen han, libre zen demboan.

- Papeleran?

- Bai.

- A bai, e?

- Papeleran libre zenin, Altziberren 'e behiñ 'e, batzutan soiñu jotzen zun hura.

- Bai, ze Altziberren Iruiñerreneko Fermiñ 'o... Zeiñ aitzen zen soiñu jotzen?

- Bai, bai, bai.

- 'Ta ordun tarteka anaiya 're bai?

- Bai, bai.

- Joxe.

- Joxe.

- 'Ta ongi joko zun soiñua?

- Hoixen.

- 'Ta non ikasi 'te zun, 'o? 'O...

- Ikasi... Harrek ikasi zun... Mekauen... Erdikoitxe saten yogun, esto... Gaztañetikan betti torri 'ta hor hiru, hiru itxe 'o baizin...

- Bai, bai, bai.

- E!

- Beno, hor, hor ikasi zun guriak soiñu jotzen. Bai. Han ikasi zun.

- 'Ta zeiñek iakutsi ziyon 'o gotzen za?

- E?

- Zeiñek eakutsi ziyon...

- Hango baserriy hartan bizi zian bai, ez dakit nola zun izena. Biño harrek eakutsi ziyon. Harrekin ikasi zun soiñua jotzen.

- 'Ta eosi 're in berko zun ba soiñua?

- Bai, eosi... Eosi 'o ez dakit akaso igual mango ziyoten soiñua eosteko 'ro... Ez dakit. Hola ba.

- Ordun zea erra... Giro politta... Itxian jotzen al zun?

- Zeiñek?

- Anaiyak jotzen al zun soiñua itxian?

- Bai. Aitzen zen. Bai, bai. Be saiyuak itten zittun itxian. Bazen beste bat 'e hola. Gotu 'ta ba, behiñ 'o behiñ hartu 'ta tirriti tarrata (...) aitzen zene. Austiñ. Bai. Biño ez, hora kampun... Ez zen aitzen. Itxian zeozer.

- Itxian hua.

- 'Ta zui ez al zizun behiñ 'e gooik iñ?

- Be!

- Ez, e?

- Ez, ez zin iñ.

- Zuk ze itten zenun, dantza?

- E?

- Dantza?

- Dantza? Dantzan 'e gustatzen zin. Dantzan 'e pixkat ibiltzen nitzan. Altziberren 'ta billera erra itten zen ordun. Urti haitan. Karo, bestetan ez zen 'ta! Hara, neska 'ta mutill, hara! Balkoiyin jarriko zen, hala benga, tirripi tapa. Lenoztik 'e berriz harren atta aitzen zen. Bai, soiñu txar bat, soiñu koxkor bat (...) Geo horrek ikasi zunin, "bueno...! Hietzako oaiñ!"

- 'Ta kampotik 'ta denetik tortzen 'men zen jendia Altziberra!

- Altziberra? Bai, bai. Hala zen. Errenteitik 'e jendia pranko tortzen zen. 'Ta kalin, kalin 'e asko, bertako jende asko Altziberren. Asko.

- 'Ta Txikierdin 'e geo jarri zuten. Txikierdin 'e. Oaiñ han 'e ez da billerik ingo, Txikierdin?

- Ez, uaiñ ez.

- Aspaldiyan ez.

- Azkena hua... Hua geldittu zen, biño... Ez, nik ez nun izautu.

- Ez?

- Geo gu ya Hernanira 'ta joten giñan.

- Ya.

14. Inguruko bilerak

- **Erref**: OIA-062/020
- **Iraupena**: 0:02:43. **Hasi**: 00:40:17. **Bukatu**: 00:43:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:
Loiolara askotan joaten ziren, topoan. Han ere bilera izaten zen. Soldaduak ere joaten ziren. Irunen ere egiten zen bilera.

Transkripzioa
- Hor zeara joten zen asko, Loiyola! Zeaku horta. Kauen! Soldauxkan kuartela dena nola da? Han. Nola du izena barriyu harrek?

- Loiyola, ez?

- Bai. Loiyola, Loiyola.

- Han zer... Hara joten zen jendia igandetan?

- Bai, hola... Behiñ, batzutan 'ta... Jaiyero ez, biño hola behiñ 'o behiñ. (Fronteran) hartu topo 'ta hara jetxi 'ta bueltako ... handik, kombinaziyo ona zen hura.

- Hoi zuek 'e bai? Zuen erarin? Zuen garaiyan?

- Bai, bai. Bai, bai. Jendia Oiartzunen sartu 'ta Loiyolan jetxi.

- Erki.

- Erki. 'Ta geo tortzeko, han iyo 'ta hemen jetxi. Tira. Biño han billera 're erki itten zen, e! Geo Loiyola... Soldauxka, soldao han kuartela zen, 'ta hortik jende berriya joten zen.

- Soldauk jongo zin.

- Bai, soldaduk 'e joten zin.

- 'Ta soldao izan arren, paisano jantzitzen zinak, joten zinak 'e bazin, biño behiñ 'o behiñ harrapatzen bazuten... Je...! Erne! Erne! 'Ta hola.

- A! Ba Loiyolakua ez nun aittua. Loiyola joten ziñaztenik ez nun aittua.

- Ez, e?

- Ez.

- Han, hara billera 're jende asko joten zen. Asko, asko.

- Ordun jongo ziñazten Arraura oiñez, eta topua hartu.

- Han topua hartu. 'Ta han topun jetxi.

- Erki!

- Bai.

- Uain 'e bada.

- 'Ta Iru... Irunea 're bai. Irunen 'e itten zen, zea, billera. Biño Irunen, kalin (beste ez e! handik pixkat apartexio. Han, hara 're jende asko joten zen.

- Extebenin 'ta hoitan?

- Bai.

- Han 'e, hara 're jende asko joten zen.

- Sana ziten bai, Extebenin itten zela, 'ta beste nombatte san ziten, biño ez naz gotzen non.

- Ya. Hara 're jende asko joten zen. Bai. Hoi 'ta Loiyola, biyek direziyo banatan. Bai. 'Ta Altziberren, 'ta Txikierdin 'ta gaiñekun...

- Pikoketakuk 'ta gotzen za zu? Pikoketan 'e itten 'men zen, 'o...

- Pikoketan 'e bai? Puldamentu haundiyik...

15. Bilerak non-nahi: "ai, gue denbuk!"

- **Erref**: OIA-062/022
- **Iraupena**: 0:03:23. **Hasi**: 00:43:47. **Bukatu**: 00:47:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak
- Aisia » Kultura » Dantza
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea

Laburpena:
Gurutzen ere bilera izaten zela dauka gogoan. Katea aiekatik etortzen zen jendea. Azainen ere izaten zen soinua. Bileretara oinez joaten ziren. Neskei laguntzeko aprobetxatzen zuten. Ttapa-ttapa segi! Berak Juansendokoa zuen emaztea. Ai ai, gue denbuk!

Transkripzioa
- 'Ta Txikierdin 'e bai 'ta. Geo Gurutzen... Duda itte 'ut, ez dakit itten zen, igual han 'e ingo zen. Kate aldetik jendia tortzen baizen. Han bertan itten zen billera. Katian.

- Bai, hanguk izandu dute joera honea 'ta guk 'e bai hara.

- Bai, bai. Irundarrakin bai.

- Hoi topo... Trambia horrekin bi ayeketa 're kombinaziyua do. Donostira 'ta bestetik Hendaira.

- Bai, topukin erki.

- Bai.

- Kontu pilla erra, Juakin!

- Bai, ordun soiñua, bu! Nun-nahi soiñua! Han 'o hemen, 'o hor, 'o... Puf! Azaiñen 'e itten zen! Azaiñen 'e! Soiñua.

- Gotzen za?

- Bai. Zu ez al za gotzen?

- Aittua itten zela, biño bueno.

- Bai, bai. Azaiñen 'e itten zen. Azaiñe.

-'Ta zeiñek jo 'ro itten 'te zun? Bertako norbattek? 'O...

- Bai, bertakua bai. Bertakua. Geo galdu zen... Asko, asko galdu 'iya holako billerak eta. Asko. Biño gu gaztiak giñan demboan, urti haitan, Azaiñen 'e bertako semia aitzen zen.

- 'Ta dena oiñez, Juakin!

- Bai, bai. Azaiñea jon in ber da, e!

- Bai.

- Han ez da, zea kotxin serbiziyoik! Han ttapa ttapa ttapa ttapa segi. Bai.

- 'Ta geo torri berriz?

- Bai. Jon, jotia bakarra ez!

- Bueno, geo aitzaki politta, neskai launtzeko etxea 'ta!

- Bai, hoixe. Pasaizo politta, paseo politta.

- Batzuk ez zuten nahiko, biño beste batzuk bai!

- Hoixe. Hoixe.

- Zuk Juansene... Juanseneiño jon berko zenun ba?

- Juansendo.

- Juasendora jon berko zenun andriai launtzea?

- Bai. Ugaldetxoa.

- Ugaldetxoa.

- Ugaldetxoa. Beno, Ualdetxo, Ualdetxo bertan ez, biño bai, aldian. Ualdetxotik aldian.

- 'Ta ze joten ziñazten, Altzibertikan, Altziberko billeratikan joten ziñazten?

- Bai.

- 'Ta berriz buelta Uartea?

- Uartea.

- Zuk bertan zenun, biño, harrei laundu in ber!

- Harrei launtzeko jon in ber. Haik bi ahizpa haik tortzen zin, hirugarrena bazen, bazuten... Hiru 'ro behintzat. Ai, ai, ai...! Gue dembo haik!

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-11-20

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com